

KALENTERIMAAILMAN KUULUMISIA No 5 * Kevät 2000

TUHATLUVUN VILLI VAIHDOS

PYÖREÄ TUHATLUKU
OLI KALENTERIMARKKI-
NOIDEN HUIPPUVUOSI
s. 2

ÄHVENANMAALLE UUSI
LIPUTUSPÄIVÄ s. 2–3

LINTUKALENTERIA
KÄSITELTIIN MARKKINA-
TUOMIOISTUIMESSA s. 3

KUN KARKAUSPÄIVÄ
OLI 25.2. s. 3

MILLOIN RAMADAN-
KUU PÄÄTTYY SUOMES-
SA? s. 4

AIKAKIRJALLE TUNNUS-
TUSTA s. 4

Sellaisen näyn voi kokea vain kerran elämässään. Kun uuden tuhatluvun ensimmäinen minuutti koitti, Helsingin taivaanranta täyttyi ilotulitusrakettien säkenistä. Joka suunnassa nousi taivaalle raketteja katkeamattomaksi kukkamereksi ja pauke oli kuin parhaimmissa sotaelokuvissa.

Muutoin vuosituhat vaihtui odotettua pienemmin häiriöin. Jokunen tietokone hypähti vuoteen 1900, mutta pelättyjä katastrofeja ei tullut.

Uuden tuhatluvun ensimmäistä keskipäivää juhliittiin komealla paukauksella Helsingin Tähtitorninmäellä. Yliopiston observatoriorakennuksen katolta pudotettiin tasan kello 12 vanhaan malliin tehty aikapussi, ja Helsingin Wanha Waruswäki ja Kaupungin Hyvät Aasukkaat ry jysäytti pronssitykillään kuuluvan aikamerkin. Tapahtuman kuvasatoa on nähtävissä internetissä osoitteessa almanakka.helsinki.fi kohdassa Tiedotteet.

Wanhan Waruswäen komea tykki kiinnosti varsinkin nuorempaa väkeä. (Kuva Arja Latvala)

Kalenterimaailman kuulumisia ISSN 1455-8823
Almanakkatoimiston tiedotuslehti ilmestyy 2 kertaa vuodessa
Vastaava toimittaja Heikki Oja
Julkaisija Helsingin yliopiston Kehityspalvelut Oy,
Yliopiston almanakkatoimisto
PL 14 (Kopernikuksentie 1), 00014 Helsingin yliopisto
Puh. (09)1912 2942 Faksi (09)1912 2917
Sähköposti almanakka@helsinki.fi
Internet <http://almanakka.helsinki.fi>
Tekstin lainaaminen on sallittua jos lähde mainitaan.

PYÖREÄ TUHATLUKU OLI KALENTERI-MARKKINOIDEN HUIPPUVUOSI

SUOMESSA JULKAISTIIN VUODELLE 2000 ERILAISIA KALENTEREITA ENEMMÄN KUIN MILLEKÄÄN AIEMMALLE VUODELLE. PYÖREÄ TUHATLUKU INNOSTI LIIKEYRITYKSIÄ, KOULULUOKKIA JA YHDISTYKSIÄ TEKEMÄÄN OMIA JUHLA-ALLAKOITA JA MILLENNIUM-KALENTEREITA.

Kalenterikauppa kävi viime vuonna tiuhaan tahtiin. Yliopiston almanakkatoimistosta ostettiin tietoja runsaaseen 7 miljoonaan kalenteriin. Luvussa on nousua noin miljoona kappaletta edellisestä vuodesta.

Paitsi enemmän kalentereita, suomalaiset tekivät myös komeampia kalentereita. Kautta linjan juhluvuosi näkyi prameammassa ja kalliimmassa ratkaisussa, ja useimpiin kalentereihin piti saada ainakin pientä millennium-lisää. Ellei muuta, niin vaikkapa vuosiluku tyylikkäämmällä painatuksella.

Oman kalenterin tekoon innostuivat lukuisat yhteisöt, jotka eivät olleet aikaisemmin tehneet kalentereita. Yliopiston almanakkatoimiston asiakasmäärä nousi parillakymmenellä prosentilla. Kun edelliselle vuodelle asiakkaita oli nelisensataa, vuodelle 2000 niitä oli jo viitisensataa. Suurin osa uusista tekijöistä oli pieniä liikeyrityksiä, yhdistyksiä tai koululuokkia.

AJASTOLLA TAPPIOILLINEN VUOSI

Suomen kalenterimarkkinoita hallitsee edelleen entinen kalenterimonopolin haltija Ajasto Osakeyhtiö. Se on WSOY:n tytäryhtiö ja kuuluu siten Sanoma-WSOY-konserniin. Ajastolla oli ensimmäinen tappiollinen vuosi. WSOY:n toimintakertomus toteaa päättyneestä vuodesta mm. seuraavaa:

"Ajasto-konsernin tappiot syntyivät vuonna 1998 hankituista Ruotsin ja Norjan yksiköistä, joiden liiketoiminnoissa epäonnistuttiin mm. alhaisen hintatason heikennettyä niiden kannattavuutta.

Kustannettujen vakiokalentereiden myynti ja markkinaosuus säilyivät edellisvuoden tasolla. Räätelöityjen kalenterien myynti laski 5 %."

KILPAILU ON KIRISTYNYT

Ajasto joutuu käymään kovaa kilpailua kalenterimarkkinoiden uusia yrittäjiä vastaan. Parhaiten tulokkaista ovat menestyneet Burde Kustannus Oy ja CC kalenteripalvelu Oy.

Burdella oli myynnissä muutama millennium-tuote, ja muutenkin markkinoilla näkyi edelleen talouden myönteinen kehitys. "Viime vuosi onnistui suunnitelmien mukaan ja osoitti tasaista kasvua Suomen markkinoilla", toteaa Burde Kustannuksen myyntijohtaja Kaj Mannonen.

Kustantaja Jaakko Jäntti CC kalenteripalvelusta kertoo, että juhluvuosi ei näkynyt niinkään kalenterien määrässä, vaan laadussa. Juhlakansia ja nahkaselkiä myytiin entistä enemmän. "Vuosi oli tuotannollisesti ja kannattavuudeltaan odotusten mukainen ja osoitti selvää eteenpäin menoa", arvioi Jäntti.

Ehkä suhteellisesti parhaiten nosti myyntiään Oncon-yhtiö, joka tekee kultareunaisia tasku- ja pöytäkalentereita. "Juhluvuosi onnistui meille hyvin. Myyntimäärät lähes tuplaantuivat edellisestä vuodesta", toteaa toimitusjohtaja Olle Nyberg tyytyväisenä.

Myös Otavan asema kalenterimarkkinoilla vahvistui. "Kustannettujen kalenterien valikoimamme oli tälle vuodelle suurempi kuin aikaisemmin, ja myynti jatkoi tasaista kasvuaan", toteaa Otavan erikoiskirjojen osastopäällikö Laina Metsähuone.

Scandecor julkaisee lähinnä kuvakalentereita vähittäismyyntiin. Ensi vuodelle Scandecor julkaisee suosituksen South Park -elokuvan pohjalta sekä seinä- että taskukalenterin. "Tarjoamme jatkossa kalentereitamme myös yrityskalentereiksi", kertoo toimistopäällikö Pirkko Lindström. ☺

AHVENANMAALLE UUSI LIPUTUSPÄIVÄ

Ahvenanmaa sai viime vuonna uuden liputuspäivän. Maaliskuun 30. päivä päätettiin omistaa Ahvenanmaan demilitarisoinnin ja neutralisoinnin juhlapäiväksi, jolloin nostetaan liput salkoon.

Päätös tehtiin maakuntalain muutoksella 8. huhtikuuta 1999.

Ahvenanmaan maakuntahallitus pyysi tämän vuoden alussa, että Helsingin yliopisto merkitsi uuden liputuspäivän vastedes

kaikkiin kalentereihinsa. Päivä on nyt lueteltu almanakkatoimiston liputuspäivälistoissa ja se on merkittynä kaikkiin ruotsinkielisiin kalenterimalleihin vuosikerrasta 2001 alkaen.

LINTUKALENTERIA KÄSITELTIIN MARKKINA- TUOMIOISTUIMESSA

Von Wrightin lintukalenterista nousutta kiistaa käsiteltiin viime talvena markkinatuomioistuimessa.

Forssalainen Jarmo Ihamäki aloitti 90-luvun puolivälissä von Wrightin kuuluisiin lintukuviin perustuvan kalenterin valmistamisen. Tehtyään kalenteria kolme vuotta oman firmansa Imago's Productionin puitteissa Ihamäki solmi Ajasto Osakeyhtiön kanssa sopimuksen kalenterin kustantamisesta. Sopimus oli voimassa vuosikerroille 1997–1999, ja sen aikana Ajasto painoi ja markkinoi Ihamäen lintukalenterin.

Kun sopimus purkautui, Ajasto teki vuodelle 2000 oman vastaavan lintukalenterin. Jarmo Ihamäki katsoi, että hänen oikeuksiaan oli loukattu, ja antoi asian markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi. Ihamäki vaati mm., että Ajasto Osakeyhtiötä kielletäisiin markkinoimasta ja toimittamasta lintukalenteria myyntiin, koska Ajasto on omin valloin kopioinut Ihamäen tuotteen ja esittää kalenteria omanaan.

Markkinatuomioistuin totesi, että se ei voi kieltää tuotteen myyntiä tai markkinointia eikä tutkia, onko

jonkun yksinoikeutta tavamerkkiin mahdollisesti loukattu. Markkinatuomioistuin ei voinut myöskään tutkia asianosaisten välisen sopimuksen tulkintaan liittyviä seikkoja.

Markkinatuomioistuin totesi, että Ajasto Osakeyhtiön vuodelle 2000 julkaisema lintukalenteri muistuttaa monilta osin asianosaisten yhteistyössä julkaisemaa lintukalenteria. Poikkeuksiakin tuotteista löytyi, eikä Ajaston näytetty kopioineen eikä muullakaan tavalla oikeudettomasti käyttäneen Ihamäelle kuuluvaa aineistoa. Siksi markkinatuomioistuin katsoi, että Ajasto Osakeyhtiön ei ole näytetty elinkeinotoiminnassaan menetelleen hyvän liiketavan vastaisesti eikä muutoinkaan hakijan (Ihamäen) kannalta sopimattomasti.

Niinpä markkinatuomioistuin hylkäsi Jarmo Ihamäen hakemuksen ja määräsi Ihamäen suorittamaan Ajasto Osakeyhtiölle oikeudenkäyntikuluja runsaat 51 000 markkaa.

Jarmo Ihamäki on jo valmistamassa vuodelle 2001 uutta von Wrightin lintukalenteria. Samoin Ajasto julkaisee vuodelle 2001 oman lintukalenterin. ☺

ALMANAKKOJEN HISTORIASTA:

KUN KARKAUSPÄIVÄ OLI 25.2.

Suomen kansa otti tyynesti vastaan karkauspäivän siirron helmikuun loppuun. Ainoastaan muutama henkilö valitteli almanakkatoimistoon vanhan perinteen loppumista.

Suomessa vietettiin tänä vuonna karkauspäivää ensimmäisen kerran helmikuun 29. päivänä, kun se kahden tuhannen vuoden ajan oli ollut Julius Caesarin säätämässä paikassa 24. helmikuuta.

Ahvenanmaalla oli ennestään kaksi omaa liputuspäivää, Ahvenanmaan lipun päivä huhtikuun viimeisenä sunnuntaina ja Ahvenanmaan itsehallintopäivä 9. kesäkuuta. ☺

Vain yksi poikkeus vanhoista almanakoista löytyy. Vuonna 1828 on karkauspäivä merkitty helmikuun 25. päivälle. Tuolloin 24.2. oli ensimmäinen

paastonajan sunnuntai ja Matthiaksen nimipäivä ja vasta maanantai 25.2. oli karkauspäivä. Syytä poikkeukselliseen merkintään ei tiedetä.

FEBRUARIUS. Vuonna						1828. Helmi-Kuu.												
Uusi Luku Päivä	Kuu	Juor. Nouf.	Vanha Luku Päivä	Uusi Luku Päivä	Kuu	Juor. Lau.	Vanha Luku Päivä	Uusi Luku Päivä	Kuu	Juor. Lau.	Vanha Luku Päivä							
1 P. Brigitta	5. 9. E.	2. 30. U. J.	20	16 P. Juliana	6. 43 E.	Quotieselfä	4	17 S. P. Kariaks. Summ.	8. 10 Polychron C. E.	5	18 M. E. cordia	9. 55	Piltainen	6				
2 P. Kynttilän Päivä	6. 19	2. Piltainen	21	19 I. Gabinus	10. 56	2. K. 4. 6 E. 23	7	20 K. Eucharis	11. 11	Palkainen	8	21 I. Hilarius	0. 12	9				
3 S. P. E. Captuages.	7. 32	Kynttil. P.	22	22 P. Petr. Cathedr.	1. 25	2. K. 4. 6 E. Lunda	10	23 P. Martialis	2. 30	11	24 S. P. I. E. Paafi.	3. 27	Matthias	12				
4 M. Ansgarius	8. 46	Piltainen	23	25 M. Karkauspäivä	4. 46	2. K. 4. 6 E. 23	7	26 I. Victorinus	5. 14	Puoli-Selfiä	15	27 K. Reitor	5. 14	Selfiä	16			
5 I. Agatha	10. 2	Lunda	24	28 I. Leander	5. 39	5. 39	15	29 P. Maccharias	6. 57	17	17 Kello	7. 26	Kello	7. 4	Kello	4. 27		
6 K. Dorothea	11. 19	Palkainen	25	19	7. 21	4. 41	27	19	7. 21	4. 41	27	6. 58	5. 3	19	7. 21	4. 41	27	
7 I. Richard	11. 19	Palkainen	25	21	7. 15	4. 46	28	21	7. 15	4. 46	28	6. 56	5. 6	21	7. 15	4. 46	28	
8 P. Malachias	0. 38	2. K. 4. 6 E. 23	26	23	7. 10	4. 52	29	23	7. 10	4. 52	29	6. 53	5. 8	23	7. 10	4. 52	29	
9 P. Apollonia	1. 56	2. K. 4. 6 E. 23	27	29 P. Maccharias	6. 57	17	17	29	7. 10	4. 52	29	6. 53	5. 8	29	7. 10	4. 52	29	
10 S. P. E. Serages.	3. 11	Eholastica	29															
11 M. Euphrosyne	4. 20	Palkainen	30															
12 I. Eulalia	5. 13	ja Selfiä	31															
13 K. Agabus	5. 56	2. K. 4. 6 E. 23	1															
14 I. Valentin	6. 28	—	2															
15 P. Egidio	6. 52	2. K. 4. 6 E. 23	3															
Uuring. Nouf. Lau.	Uuring. Nouf. Lau.	Uuring. Nouf. Lau.	Uuring. Nouf. Lau.	Uuring. Nouf. Lau.	Uuring. Nouf. Lau.	Uuring. Nouf. Lau.	Uuring. Nouf. Lau.	Uuring. Nouf. Lau.	Uuring. Nouf. Lau.	Uuring. Nouf. Lau.	Uuring. Nouf. Lau.	Uuring. Nouf. Lau.	Uuring. Nouf. Lau.	Uuring. Nouf. Lau.	Uuring. Nouf. Lau.	Uuring. Nouf. Lau.	Uuring. Nouf. Lau.	Uuring. Nouf. Lau.
P. h. m. h. m. P.	P. h. m. h. m. P.	P. h. m. h. m. P.	P. h. m. h. m. P.	P. h. m. h. m. P.	P. h. m. h. m. P.	P. h. m. h. m. P.	P. h. m. h. m. P.	P. h. m. h. m. P.	P. h. m. h. m. P.	P. h. m. h. m. P.	P. h. m. h. m. P.	P. h. m. h. m. P.	P. h. m. h. m. P.	P. h. m. h. m. P.	P. h. m. h. m. P.	P. h. m. h. m. P.	P. h. m. h. m. P.	P. h. m. h. m. P.
1 kello 8. 8 kello 5. 53	9 kello 7. 48 kello 4. 13	1 kello 8. 8 kello 5. 53	9 kello 7. 48 kello 4. 13	1 kello 8. 8 kello 5. 53	9 kello 7. 48 kello 4. 13	1 kello 8. 8 kello 5. 53	9 kello 7. 48 kello 4. 13	1 kello 8. 8 kello 5. 53	9 kello 7. 48 kello 4. 13	1 kello 8. 8 kello 5. 53	9 kello 7. 48 kello 4. 13	1 kello 8. 8 kello 5. 53	9 kello 7. 48 kello 4. 13	1 kello 8. 8 kello 5. 53	9 kello 7. 48 kello 4. 13	1 kello 8. 8 kello 5. 53	9 kello 7. 48 kello 4. 13	1 kello 8. 8 kello 5. 53
3 8. 3 3. 58	11 7. 42 4. 19	3 8. 3 3. 58	11 7. 42 4. 19	3 8. 3 3. 58	11 7. 42 4. 19	3 8. 3 3. 58	11 7. 42 4. 19	3 8. 3 3. 58	11 7. 42 4. 19	3 8. 3 3. 58	11 7. 42 4. 19	3 8. 3 3. 58	11 7. 42 4. 19	3 8. 3 3. 58	11 7. 42 4. 19	3 8. 3 3. 58	11 7. 42 4. 19	3 8. 3 3. 58
5 7. 53 4. 31	13 7. 37 4. 24	5 7. 53 4. 31	13 7. 37 4. 24	5 7. 53 4. 31	13 7. 37 4. 24	5 7. 53 4. 31	13 7. 37 4. 24	5 7. 53 4. 31	13 7. 37 4. 24	5 7. 53 4. 31	13 7. 37 4. 24	5 7. 53 4. 31	13 7. 37 4. 24	5 7. 53 4. 31	13 7. 37 4. 24	5 7. 53 4. 31	13 7. 37 4. 24	5 7. 53 4. 31
7 7. 33 4. 81	15 7. 31 4. 30	7 7. 33 4. 81	15 7. 31 4. 30	7 7. 33 4. 81	15 7. 31 4. 30	7 7. 33 4. 81	15 7. 31 4. 30	7 7. 33 4. 81	15 7. 31 4. 30	7 7. 33 4. 81	15 7. 31 4. 30	7 7. 33 4. 81	15 7. 31 4. 30	7 7. 33 4. 81	15 7. 31 4. 30	7 7. 33 4. 81	15 7. 31 4. 30	7 7. 33 4. 81

MILLOIN RAMADAN-KUU PÄÄTTYY SUOMESSA?

Islaminskoisissa maissa uusi kuukausi alkaa silloin, kun ohut kuunsirppi näkyy ensi kerran taivaalla uudenkuun jälkeen. Suomessa asuvat islamilaiset ovat tähän asti kyselleet kuunsirpin näkymistä ulkomailta ja aloittaneet kuukautensa sen mukaan.

Suomen Islam-Keskus Säätiön edustajat kävivät viime syyskuussa keskustelemassa yliopiston almanakkatoimistossa siitä, voisivatko Suomen islamilaiset aloittaa kuukautensa sen mukaan, miten kuun sirppi ilmestyy näkyviin Suomessa. Kyseessä oli varsinkin paastokuukausi ramadanin loppuminen, joka on islamilaisille suuri juhla, osittain meidän jouluamme vastaava.

Keskusteluissa todettiin, että Suomen sää asettaa näkemiselle suuria esteitä. Jos kuuta kuitenkin haluaa tähyillä, annettiin almanakkatoimistosta seuraavanlainen ohje, joka perustuu vanhoihin babylonialaisiin sääntöihin. Avuksi tarvitaan perinteinen keltakantinen Yliopiston almanakka.

"Etsi Yliopiston almanakasta uudenkuun hetki (s. 28–33). Lisää uudenkuun aikaan 23 tuntia. Etsi tätä seuraava auringonlaskun hetki Helsingissä (auringon laskuajat ovat kuukausiaukeamilla s. 4–27) ja kuun laskuhetki samana iltana (kuun laskuajat löytyvät sivuilta 28–33). Jos kuu laskee yli 48 minuuttia auringon jälkeen, kuunsirppi saattaa näkyä. Kuunsirppiä kannattaa etsiä 20 minuuttia auringonlaskun jälkeen. Jos kuunsirppi ei näy ensimmäisenä iltana, se näkyy varmasti seuraavana, jos sää sallii." ☺

Suomalaiset tähtiharrastajat ovat onnistuneet näkemään kuunsirpin kiikarilla 16–18 tuntia uudenkuun hetken jälkeen. Tavallisesti kuu alkaa näkyä 23–24 tuntia uudesta-kuusta. (22 tunnin ikäisen kuun kuvasi Pekka Parviainen)

JUHANNUS PAIKALLAAN

Juhannuspäivä sattuu tänä vuonna perinteiselle paikalleen kesäkuun 24. päiväksi. Vuodesta 1955 alkaen juhannusta on vietetty kesäkuun 20. ja 26. päivän välisenä lauantaina.

Seuraavan kerran juhannus on 24.6. vuonna 2006.

AIKAKIRJALLE TUNNUSTUSTA

Heikki Ojan Aikakirja, joka ilmestyi viime syksynä Otavan kustantamana, on saanut talven aikana tunnustusta. Vuodenvaihteessa se oli yhtenä kuudesta Tieto-Finlandia-ehdokkaasta. Akateemikko Georg Henrik von Wright valitsi palkinnon voittajaksi kuitenkin maailman tilasta kertovan kirjan.

Huhtikuussa Aikakirja sai Valtion tiedonjulkistamis-palkinnon.

Palkinnot jaettiin 14.4. Valtion tiedonjulkistamis-palkintoja myönnettiin tänä vuonna viisi. Palkinnot myöntää Opetusministeriö, ja kukin palkinto on suuruudeltaan 50 000 mk.

Aikakirjan ensimmäinen ja toinen painos on myyty loppuun, ja nyt myynnissä on kolmas painos. Kirjan voi ostaa kirjakaupasta tai vaikkapa puhelimitse almanakkatoimistosta.